

ДЖОН ЧИЙВЪР СБОГОМ, БРАТКО

Превод от английски: Николай Попов, 1981

chitanka.info

В нашето семейство винаги сме били близки по дух. Баща ни се удави, когато бяхме малки, и мама все наблягаше на факта, че в домашните ни отношения има някаква неизменност, каквато не се срещала у другите. Не мисля много често за нашето семейство, но когато си припомня близките ми, крайбрежието, където живяхме, и морската сол, която, предполагам, е в кръвта ни, изпитвам гордост, че се наричам Померой, че имам характерните за нашата фамилия нос, цвят на кожата и надежда за дълголетие; макар да не сме чак толкова забележителни, случим ли се заедно, винаги се радваме на илюзията, че семейството ни е неповторимо. Не казвам това, защото се интересувам от фамилната история или защото това чувство за неповторяемост е дълбоко или важно за мен, а само за да посоча, че въпреки различията си ние сме предани един на друг и всяко пропукване на тази преданост ни носи объркване и болка.

Ние сме четирима — сестра ми Диана и три момчета: Чади, Лорънс и аз. Не бяхме изключение от правилото — щом прехвърлихме двайсетте, работата, бракът и войната ни разпиляха. Аз и Хелън сега живеем в Лонг Айланд с нашите четири деца. Аз съм учител в гимназия и вече съм прехвърлил възрастта, когато мога да очаквам да ме направят директор, но обичам професията си. Чади, който се нареди по-добре от останалите, живее в Манхатън с Одет и техните деца. Мама е във Филадельфия, а Диана след развода си отиде във Франция, но през лятото се връща в Щатите, за да прекара един месец в Лодс Хед. Лодс Хед е летен курорт на брега на един от масачузетските острови. Някога имахме там виличка, но през двайсетте години баща ни построи голяма къща. Тя е стъпила на една скала над морето; като изключим Сан Тропе и някои села в Апенините, за мене няма по-любимо място на света. Всеки от нас има дял в къщата и плаща за поддържането ѝ.

Най-младият брат, Лорънс, който е адвокат, получи след войната служба в една кливландска фирма и никой от нас не бе го виждал четири години. Когато реши да напусне Кливланд и да работи в друга фирма в Олбъни, той писа на мама, че в промеждутъка между двете служби ще прекара десет дни в Лодс Хед с жена си и двете си деца. По същото време бях запланивал и моята отпуска — тогава преподавах в лятно училище, — вкъщи щяха да бъдат Хелън, Чади, Одет и Диана, цялата фамилия щеше да се събере заедно. Лорънс е единственият

член на семейството, с когото останалите нямат почти нищо общо. Никога не е бил дълго с нас и, предполагам, затова досега го наричаме Тифти — прякор, който получи още като дете, защото, като минаваше през хола към трапезарията за закуска, чехлите му правеха шум, който звучеше като „тифти-тифти-тифти“. Така му викаше баща ни и всички останали. Когато стана по-голям, Диана понякога го наричаше Малкия Исус, а мама често му викаше Черногледеца. Ние не обичахме Лорънс, но очаквахме идването му със смесица от страх и преданост и с известна радост и удоволствие, че отново си връщаме загубения брат.

Лорънс се прехвърли от сушата с корабчето в четири часа един следобед в късното лято и ние с Чади отидохме да го посрещнем. Пристигането и заминаването на летния ферибот има всички външни белези, които подсказват пътешествие — свирки, звънци, ръчни колички за багаж, срещи и солен мирис на море, — но пътешествие незначително. И когато този следобед наблюдавах влизането на корабчето в синьото пристанище и си мислех, че така завършва само незначителното пътешествие, почувствах, че съм попаднал точно на оня вид наблюдение, което би направил Лорънс. Докато колите се изтегляха от ферибота, ние търсехме лицето му зад предните стъкла и лесно го познахме. Изтичахме, здрависахме се и несръчно целунахме жена му и децата.

— Тифти! — извика Чади. — Тифти!

Трудно е да съдиш за промяната във външния вид на един брат, но по пътя за Лодс Хед и двамата, Чади и аз, бяхме единомдушни, че Лорънс все още изглежда много млад. Той влезе пръв в къщата, а ние свалихме куфарите от колата. Заварих го в приемната да разговаря с мама и Диана. Облечени в най-хубавите си дрехи и окичени с всичките си бижута, дамите необуздано го приветстваха с добър дошъл, но дори когато всеки се стремеше да изглежда най-нежен, и то в момент, когато тези усилия се удаваха най-лесно, усещах лека напрегнатост в стаята. Мислех си за това, като мъкнех нагоре по стълбата тежките куфари на Лорънс, и разбрах, че нашата неприязън е толкова дълбока, колкото и добрите ни чувства. Спомних си, че веднъж, преди двацет и пет години, ударих Лорънс с камък по главата. Той се изправи и отиде при баща ми, за да се оплаче.

Занесох куфарите на третия етаж, където Рут, жената на Лорънс, вече настаняваше семейството си. Тя беше тъничка и изглеждаше много уморена от пътуването. Предложих ѝ да донеса нещо за пиене, но тя отказа.

Когато слязох, Лорънс го нямаше, обаче другите бяха готови за аперитива и решихме да не чакаме. Лорънс е единственият член на семейството, който никога не е обичал пиенето. Взехме аперитива си на терасата, за да гледаме скалите, морето и островите на изток. Завръщането на Лорънс и жена му, присъствието им в къщата, изглежда, освежиха нашето отношение към познатия пейзаж: сякаш удоволствието, което щяха да получат от извивките и красотата на брега след едно толкова дълго отсъствие, се бе пренесло и у нас. Бяхме още там, когато Лорънс се появи на пътеката от плажа.

— Нали плажът е чудесен, Тифти? — попита мама. — Нали е чудесно, че отново си тук! Ще пиеш ли мартини?

— Все ми е едно — каза Лорънс. — Уиски, джин, все ми е едно какво ще пия. Дай ми малко ром.

— Нямаме ром — каза мама.

Това беше първата рязка нотка. Тя ни бе учила да не бъдем никога нерешителни, никога да не отговаряме като Лорънс. И нещо повече — бе дълбоко обезпокоена за приличието в своя дом и всичко нередно според разбиранията ѝ, като пиенето на чист ром или поднасянето на бира в тенекиена кутия, предизвикваше у нея съпротива, която въпреки голямото си чувство за хумор тя не можеше да преодолее. Почувства резкостта и се помъчи да я смекчи.

— Не искаш ли малко ирландско уиски, мили ми Тифти? — каза мама. — Нали винаги обичаше ирландско уиски? В бюфета има малко. Защо не си сипеш от него?

Лорънс отвърна, че му е все едно. Наля си мартини и тъкмо тогава слезе Рут и отидохме да вечеряме.

Макар че преди вечерята, докато чакахме Лорънс, пихме много, всички желаехме началото да бъде добро и да има мир. Майка ни е дребна женица, чието лице и сега поразително напомня някогашната ѝ красота. Тя разговаря с необикновена лекота, но тази вечер ни занимаваше с някакъв проект за обработване на земята, който се прилагал в горния край на острова. Диана е толкова красива, колкото сигурно е била и мама: тя е одухотворена и очарователна жена, обича

да говори за развратните си приятели французи, но тази вечер разказваше за швейцарското училище, където бе оставила двете си деца. Досещах се, че вечерята е замислена да достави удоволствие на Лорънс. Не беше прекалено богата и нямаше нищо, което би го обезпокоило със своята екстравагантност.

След вечеря, когато се върнахме на терасата, облаците бяха наситени с онази светлина, която им придава цвета на кръв, и аз се радвах, че Лорънс ще може да се любува на такъв огнен залез. След малко дойде някакъв мъж да вземе Диана. Казваше се Едуард Честър. Запознала се с него във Франция или на парахода. Сега бе отседнал за десетина дни в хотела на селото. Представиха го на Лорънс и Рут, а после той и Диана излязоха.

— С този ли спи сега? — попита Лорънс.

— Как можа да кажеш такова ужасно нещо! — възмути се Хелън.

— Трябва да се извиниш за това, Тифти! — каза Чади.

— Не знам — каза уморено мама. — Не знам, Тифти. Диана има право да върши каквото си иска и аз не задавам неприлични въпроси. Тя е единствената ми дъщеря. Не я виждам често.

— Ще се върне ли във Франция?

— Връща се след две седмици.

Лорънс и Рут седяха на ръба на терасата нито на столове, нито в кръга от столове. Със стиснатата си уста брат ми приличаше на пуритански духовник. Понякога, когато се мъча да проумея неговата душевна нагласа, си мисля за корените на нашия род в тази страна. На това ме наведе неодобрението му към Диана и нейния приятел. Клонът на Помероеви, към който принадлежим ние, води началото си от един свещеник, възвеличен от Котън Мадър^[1] за неговата неуморна борба срещу дявола. Помероевци са били свещеници до средата на деветнадесети век и остротата на тяхната мисъл — „на човек е съдено да страда, всяка земна красота е похотлива и порочна“ — е съхранена в книги и проповеди. Характерът на нашето семейство донякъде се измени — то стана по-безгрижно, но от ученическа възраст си спомням много родственици — старци и баби, — които сякаш теглеха към мрачните дни на свещеничеството, вълнуваха се от чувството за вечна вина и боготворяха самобичуването. Ако си израсъл в такава атмосфера, а в известен смисъл ние бяхме, аз мисля, че е изпитание на

духа да можеш да отхвърлиш склонността, която тя ти е създала, към вина, самоотричане, прикритост и разкаяние и ми се струва, че подобно изпитание Лорънс не би издържал.

— Това ли е Касиопея^[2]? — попита Одет.

— Не, мила — каза Чади. — Не е Касиопея.

— Каква е била Касиопея? — каза Одет.

— Жена на Кифиус^[3] и майка на Андромеда — каза аз.

— Готвачката е страшен запаянко — каза Чади. — Готова е и пари да ти даде, стига „Гигантите“ да спечелят първенството.

Стана толкова тъмно, че можеше да се види как по небето минава светлината от фара на Кейп Херън. В мрака под скалата гърмяха несекващите детонации на прибоя. И тогава, както често прави по здрач, а и защото бе пила твърде много преди вечеря, мама започна да говори за подобренията и пристройките, които някой ден ще се направят на къщата, крилата, баните и градините.

— След пет години тази къща ще отиде в морето — каза Лорънс.

— Тифти Черногледеца — пошегува се Чади.

— Не ме наричай Тифти! — каза Лорънс.

— Малкия Исус — каза Чади.

— Стената откъм морето е силно напукана — продължи Лорънс.

— Днес следобед я огледах. Преди четири години я поправихте и това струваше осем хиляди долара. Не можете да я поправяте всеки четири години.

— Стига, Тифти — каза мама.

— Фактите са факти — каза Лорънс. — И що за глупава идея да построиш къща на ръба на скала върху бряг, който потъва. В мое време половината градина бе измита, а на мястото на някогашната баня сега има повече от метър вода.

— Дайте да говорим за друго — каза мама с горчивина. — Да говорим за политика или за бала в Морския клуб.

— Всъщност — не преставаше Лорънс — къщата сигурно и сега е застрашена. При необикновено бурно море, ураганно море, стената ще се срути и къщата ще свърши. Може и всички да се удавим.

— Това е вече много! — извика мама. Отиде в кухненския килер и се върна с пълна чаша джин.

Достатъчно съм стар, за да си въобразявам, че мога да съдя за чувствата на другите, но усещах напрежението между Лорънс и мама и знаех отчасти историята му. Лорънс трябва да беше не повече от шестнайсетгодишен, когато реши, че мама е лекомислена, злонамерена, вредна и прекалено властна. Веднъж установил това, той реши да се отдели от нея. По това време беше в пансион и си спомням, че не се върна вкъщи за Коледа. Прекара празника с един свой приятел. След тази неблагоприятна присъда над майка ни той си идваше рядко вкъщи, а дойдеше ли, винаги се мъчеше в разговора да ѝ напомни за своето отчуждение. Ожени се за Рут, без да уведоми мама. Не ѝ съобщи и когато се родиха децата. Но въпреки тези уж принципни и продължителни напъни, за разлика от нас той сякаш никога не бе изпитвал радост от раздялата и щом се окажеха заедно, веднага се чувстваше напрегнатост, неяснота.

За зла участ мама избра тъкмо тази вечер да се напие. Това е нейно право, а и тя не се напива често и за щастие не беше войнствена, но всички ние съзнавахме какво става. Както кротко си пиеше джина, тя сякаш тъжно се отдалечаваше от нас: бе обзета от треската на странстването. После настроението ѝ се промени — от странстване към желание да пакости. Няколкото бележки, които направи, бяха спривави и неуместни. Чашата ѝ беше почти празна и тя се взираше гневно в тъмното пред себе си и движеше главата си като боксьор. Знаех, че сега в разума ѝ нямаше място за всичките беди, които нахлуваха там. Децата ѝ бяха глупави, мъжът ѝ се удави, слугите я крадяха, столът ѝ беше неудобен. Изведнъж тя остави празната чаша и прекъсна Чади, който говореше за бейзбол:

— Убедена съм, че ако съществува задгробен живот, ще имам съвсем различно семейство. Децата ми ще бъдат страшно богати, умни и очарователни.

Стана, тръгна към вратата и едва не падна. Чади я прихвана и ѝ помогна да изкачи стълбите. Чух нежните им пожелания за лека нощ и после Чади се върна. Мислех, че Лорънс вече се е уморил от пътуването и завръщането си, но той остана на терасата, сякаш чакаше края на злосторничеството. Оставихме го там и отидохме да плуваме в тъмното.

Когато се събудих на следната сутрин, още сънен, чух как някой трамбова тенис корта. Звукът бе по-слаб и по-плътен от камбаната на шамандурата отвъд носа — неритмичен, железен звън, който напомня за началото на летния ден и е добър предвестник. Слязох долу и заварих във всекидневната децата на Лорънс, облечени в богато украсени каубойски дрехи. Те са уплашени и кльоцави деца. Казаха ми, че баща им изравнява тенис корта, но те не смеят да излязат вън, защото видели змия под входното стъпало. Обясних им, че братовчедите им — всичките други деца — закусват в кухнята и че е хубаво и те да изтичат при тях. При това съобщение момчето се заплака. Не остана назад и сестра му. Плачеха, като че отиването да закусят в кухнята щеше да накърни най-съкровенимата им права. Поканих ги да седнат на масата с мене. Влезе Лорънс и аз го попитах дали не иска да поиграем малко тенис. Каза, че не иска — по-късно можело да изиграе няколко партии с Чади. Прав беше, защото и той, и Чади играят по-добре от мене, и те наистина изиграха няколко игри след закуска, но по-късно, когато другите слязоха да играем на семейни двойки, Лорънс изчезна. Това ме ядоса — неоснователно, предполагам, — но ние играем страшно интересно на семейни двойки и той можеше поне от учтивост да изиграе един сет.

По-късно, когато се завърнах сам от тенис корта, заварих Тифти да чегърта с джобното си ножче една дъсчица на стената.

— Какво има, Лорънс? — попитах аз. — Термити?

В дървото има термити и те ни създават много грижи.

Той ми посочи в основата на всеки ред дъсчици избледняла синя черта от дърводелски тебешир.

— Тази къща е почти двайсетгодишна — каза той. — Дъсчиците трябва да имат двеста години. По време на строежа, за да придаде старинен вид на къщата, татко сигурно е купувал дъсчици от всички ферми наоколо. Все още личи дърводелският тебешир, с който е отбелязано мястото, където някога тия вехтории са били заковани.

Прав беше за дъските, макар че аз ги бях забравил. При постройката на къщата баща ми или неговият архитект бяха наредили тя да се облицова с очукани и покрити с лишеи дъски. Не разбирах само защо Лорънс намира това за скандално.

— А погледни тези врати — каза той. — Виж тези врати и рамките на прозорците.

Последвах го до една голяма холандска врата, която се отваря към терасата, и я разгледах. Вратата беше сравнително нова, но някой добре се бе потрудил да скрие този факт. Повърхността бе дълбоко нарязана с някакъв метален инструмент и в цепнатините бе вкарана бяла боя, за да се получи ефект на лишеи и загниване от времето и солената вода.

— Представяш ли си, да прахосаш хиляди долари, за да направиш една солидна къща да прилича на развалина — каза Лорънс. — Представяш ли си каква нагласа на съзнанието предполага това! Представяш ли си така силно да желаеш да живееш в миналото, че да си готов да платиш надници на дърводелците, за да обезобразят входната ти врата!

Спомних си за Лорънсовата чувствителност към времето и неговото отношение и мнение относно нашите чувства към миналото. Чул го бях да казва преди години, че ние, приятелите ни, нашата част от нацията, сме неспособни да се справим с проблемите на настоящето и затова като окаяни старци сме се обърнали към онова, което си въобразяваме, че е било по-щастливо и по-скромно време и че нашият вкус към преобразяванията и романтиката на свещите са мерило за това неповторимо нещастие. Бледата синя черта на тебешира му бе припомнила тези идеи, нащърбената врата ги бе подсилила и сега пред него се появяваха все нови улики — неприветливата светлина над вратата, големината на комина, широките дъски на пода и парчетата, вградени в тях, за да наподобяват уж чепове. Докато Лорънс ме поучаваше относно тези слабости, останалите се върнаха на тенис корта. Още щом видях Лорънс, мама реагира и аз усетих, че надеждата за разбирателство между матриарха и синчето е съвсем малка. Тя хвана Чади под ръка и каза:

— Да вървим да плуваме и да пием мартини на плажа. Това ще бъде един невероятен ден!

Тази сутрин морето имаше цвета на зелен камък. Ние всички, освен Тифти и Рут, отидохме на плажа.

— Аз не му обръщам внимание — каза мама. Тя бе възбудена, бутна чашата си и разля малко джин на пясък. — Не му обръщам внимание. Няма никакво значение колко е груб, ужасен и мрачен, но онова, което не мога да понасям, са лицата на нещастните му дечица, тия невероятно нещастни дечица.

Разделени от високата скала, ние заговорихме с яд за Лорънс, за това, че вместо да се поправи, е станал по-лош; колко различен е от останалите; как успява да развали всяко удоволствие на човека. Изпихме си джина и в момента, когато ругатните ни сякаш достигнаха най-високата си точка, един след друг отидохме да се къпем в зелената вода. После никой не спомена името на Лорънс с ненавист. Нишката на ругателския разговор се бе прекъснала, сякаш къпането имаше оная очистителна сила, която приписват на кръщението. Изсушихме ръцете си, запалихме цигари и ако някой се сетеше за Лорънс, то беше само да подскаже добронамерено нещо, което би го зарадвало. Не би ли искал да се разходи до залива Бейрин или да отиде на риба?

Сега си спомням, че по време на Лорънсовото гостуване, за разлика от друг път, ние по-често плувахме, и мисля, че това си имаше причина. Раздразнението, което се наславаше от неговото присъствие, започваше да изчерпва търпението ни не само към него, но и помежду ни и ние отивахме да плуваме, за да излеем враждебността си в студената вода. И днес виждам как лежим или седим на пясъка, а Лорънс ни обсипва с укори. Виждам как после всички нагазват в морето, хвърлят се във водата и излезли на повърхността, отново се гмуркат. Усещах по гласовете как спокойствието им се възстановява, как възвръщат неизтощимата си добра воля. Ако Лорънс забележеше тази промяна, тази илюзия на пречистването, предполагам, че щеше да открие в речника на психиатрите или в митологията на Атлантика някакво уместно наименование за нея, но мисля, че той не забеляза промяната. Лорънс пропусна да назове целебните сили на откритото море, не използва една от малкото възможности да смекчи създалото се напрежение.

Тази година нашата готвачка беше полякиня на име Ана Островик. Наели я бяхме за летния сезон. Тя беше първокласна — едра, дебела, сърдечна, работлива жена, която се отнасяше сериозно към професията си. Обичаше да готви. Когато и да я зърнехме, Ана винаги ни подканяше да ядем. Печеше тестени неща — сърповидни и вити кифли — за закуска веднъж или два пъти седмично. Донасяше ги сама в трапезарията и казваше: „Яжте, яжте, яжте!“ Понякога, когато прислужницата отнасяше празните чинии, чувахме от кухнята Ана да възкликва: „Добре, добре! Значи, ядат.“ Тя хранеше боклукчията, млекаря и градинаря. „Яжте! — приканваше ги тя. — Яжте, яжте.“

Всеки четвъртък следобед отиваше заедно с прислужницата на кино, но филмите не ѝ харесваха, защото всички актьори ѝ се струваха мършави. Тя стоеше час и половина в тъмния салон и гледаше екрана с надеждата, че ще се появи някой, който да се е радвал на храната си. За нея Бети Дейвис оставяше само впечатлението на недохранена жена. „Всички са толкова кльоцави!“, възмущаваше се тя, като излизаше от киното. Вечер, след като добре ни бе натъпкала и след измиването на тенджерите и тиганите събираше остатъците от масата и излизаше да нахрани божиите твари. Тази година имахме няколко пилета и макар че по това време те вече спяха, Ана напълваше догоре хранилките и караше спящите птици да ядат. Тя хранеше пойните птички в градината и катеричките в двора. Появата ѝ в градината и нейният настойчив глас — чувахме я да вика „Яжте, яжте, яжте“ — бяха свързани с едно и също време като оръдейния изстрел на Морския клуб при залез-слънце и светлината на фара от Кейп Херън. „Яжте, яжте, яжте — чувахме да вика Ана. — Яжте, яжте...“ После се стъмваше.

Три дни след пристигането на Лорънс, Ана ме повика в кухнята.

— Нека майка ти му каже — посрещна ме сърдито тя — да не идва в кухнята. Ако все ми идва в кухнята, ще се махна. Мъкне се в кухнята, за да ми каже колко нещастна жена съм аз. Била съм работила много, не ми плащали достатъчно, през лятната ваканция трябвало да се запиша в някой профсъюз. Ха! Той е само кожа и кости, но винаги се мотае из кухнята, когато съм заета, и все ме съжالياва. Аз не съм по-лоша от него, не съм по-лоша от когото и да е и не е нужно хора като него да ми застават на пътя по всяко време и да казват, че им е мъчно за мене. Аз съм прочута и чудесна готвачка и ще си намеря работа навсякъде. Дойдох това лято да работя тук, защото никога по-рано не бях живяла на остров, но още утре мога да си намеря друго място и ако той ще идва винаги в кухнята да ме съжالياва, кажи на майка си, че си отивам. Не съм по-лоша от другите и не искам този клечо да дрънка през цялото време колко бедна съм била.

Приятно ми беше да открия, че и готвачката е на наша страна, но заедно с това усетих, че положението е сериозно. Ако мама помолеше Лорънс да не ходи в кухнята, това щеше да го засегне. Засягаше се от всичко и понякога, като го виждах да седи мрачен на масата, все ми се струваше, че той поема и най-малкото пренебрежение върху себе си.

Аз не споменах на никого за оплакването на готвачката, но неприятностите в тази част на къщата вече не се повториха.

Следващият повод да се скараме с Лорънс бяха нашите игри на табла.

В Лодс Хед ние играем много табла. В осем часа, след като си изпиехме кафето, обикновено изваждаме таблата. Това са може би най-приятните ни часове. Лампите в стаята още не са запалени, Ана се мярка из тъмната градина, а в небето над главата ѝ има цели континенти от сенки и огън. Мама запалва лампата и дава сигнал с подрънкването на заровете. Обикновено играем по три игри, всеки срещу всеки. Играем на пари и човек може да спечели по сто долара на игра, но по правило залаганията са много по-ниски. Мисля, че и Лорънс играеше — не мога да си спомня, — но вече не играе. Не обича хазарта. Не защото е беден или има някакви принципи срещу комара, а защото намира играта за глупава и за празно губене на време. Все пак беше готов да си губи времето като кибик. Вечер след вечер, когато играта започваше, той придръпваше стола си до таблата и следеше пуловете и заровете. Изразът на лицето му беше презрителен, но той гледаше съсредоточено. Чудех се защо ли ни гледа всяка вечер, макар че като наблюдавах лицето му, мислех, че бих могъл да открия причината.

Лорънс не е комарджия и не може да разбере възбудата от това да спечелиш или да загубиш пари. Струва ми се, че той беше забравил играта и сложните ѝ перипетии едва ли го интересуваха. Наблюденията му сигурно включваха констатацията, че таблата е безсмислена игра, при която се разчита единствено на шанса, и дъската с нейните капии беше символ на нищожеството ни. А щом не разбираше хазарта и залаганията, това, което го интересуваше, бяха сигурно членовете на семейството. Една вечер, когато играех с Одет — вече бях спечелил трийсет и седем долара от мама и Чади, — най-после проумях какво ставаше в главата му.

Одет има черна коса и черни очи. Тя се пази да излага дълго бялата си кожа на слънцето, така че поразяващият контраст на чернота и бледност не изчезна през лятото. Тя заслужава и се нуждае от възхищение — това ѝ прави удоволствие, — затова е готова да флиртува, несериозно, разбира се, с всеки мъж. Тази вечер тя беше с голи рамене и рокля с голямо деколте, което стигаше до вдлъбнатината

между гърдите. При всяко навеждане над дъската, за да мести, гърдите ѝ се виждаха. Одет продължаваше да губи и да флиртува и да прави загубите си част от флирта. Чади беше в съседната стая. Тя загуби три игри и след края на третата се облегна назад на канапето, без да ме изпуска от погледа си, и май каза, че ще отиде на дюните да се успокои. Лорънс я чу. Погледнах го. Изглеждаше поразен и в същото време доволен, сякаш през цялото време бе подозирал, че ние не играем на нещо така незначително като парите. Възможно е да греша, разбира се, но мисля, че когато Лорънс наблюдаваше играта ни на табла, той чувстваше, че присъства на някаква жестока трагедия, в която спечелените и загубените пари служат за символ на много по-съществени ценности, поставени на разиграване. За Лорънс е присъщо да опита да открие значимост и безвъзвратност във всеки наш жест и е съвсем сигурно, че намери ли вътрешната логика на нашето поведение, то ще се окаже жалко.

Чади дойде да играе с мене. Ние с Чади не обичахме да губим един от друг. Като деца ни забраняваха да играем, защото игрите ни винаги завършваха с бой. И двамата мислим, че добре си познаваме характерите. Намирам, че е прекалено предпазлив. Той смята, че съм глупав. Каквато игра да играем, нервите ни винаги са опънати — тенис или табла, бейзбол или бридж, — понякога имам чувството, че сме заложили на карта свободата си. Загубя ли от Чади, не мога да спя. Това е само половината от истината за нашето състезателно съперничество, но тя щеше да бъде достъпна за Лорънс. Неговото присъствие ме направи толкова самонадеян, че загубих и двете игри. Мъчех се да не изглеждам ядосан, когато станах от масата. Отидох на терасата, за да изстрадам на тъмно гнева, който винаги ме обземаше при победа на Чади над мен.

Върнах се в стаята и заварих да играят Чади и мама. Лорънс все още гледаше. Според неговите разбирания Одет бе загубила достойнството си пред мене, аз загубих своето самоуважение пред Чади и сега се чудех какво ли ще открие в настоящата игра. Той наблюдаваше унесено, сякаш матовите пулове и изрисуваната дъска служеха за водене на някакъв яростен спор. Колко ли драматични са му изглеждали таблата под кръга от светлина, мълчаливите играчи и тътенът на морето отвън! Това беше духовен канибализъм, станал

зрим. Тук, под самия му нос, бяха символите на грабителския начин, по който човешките същества се отнасят помежду си.

Мама играе умно, страстно и с пререкания. Ръцете ѝ са винаги в противниковото поле. Лорънс трябва да е забелязал това. Мама е сантиментална. Има добро сърце и лесно се трогва до сълзи и от човешките слабости — черти, които като красивия ѝ нос не са се променили с възрастта. Чуждата скръб я вълнува дълбоко и на нея от време на време ѝ се иска да усети в Чади някаква мъка, някаква загуба, за да може да му помогне, да го излекува, да възстанови онази връзка, на която се е радвала, когато той е бил болнав и малък. Тя обича да защитава слабите и децата, а сега ние сме стари и това ѝ липсва. Светът на дълговете и бизнеса, на мъжете и войната, на лова и риболова предизвиква ожесточението ѝ. (Когато татко се удави, тя изхвърли всичките му въдици и пушки.) До безкрайност ни е учила да се облягаме на себе си, но отидем ли при нея за утеха и помощ — особено Чади, — остава си винаги същата. Лорънс сигурно предполагаше, че старата жена и нейният син играят на душите си.

Мама загуби.

— О, господи! — каза тя. Изглеждаше покрусена и опечалена както винаги, когато губеше. — Донесете ми очилата, чековата книжка и нещо за пиене.

Лорънс най-после стана и се протегна. Той изгледа всички студено. Вятърът и вълните се бяха засилили и аз си представях, че ако той чуе вълните, сигурно ще ги чуе като мрачен отговор на всичките си мрачни въпроси, ще си помисли, че приливът е заличил следите от жаравата на нашите огънове. Да си в компанията на една лъжа, е непоносимо, а, изглежда, Лорънс бе самото възплъщение на лъжата. Не можех да му обясня простата, увличаща сладост да играеш на пари и ми се струваше ужасно нередно да стои цялата вечер до ръба на масата, за да заключи накрая, че ние сме заложили в играта душите си. Той обиколи два-три пъти нервно стаята и после както винаги отправи своя прощален изстрел:

— Сигурно ще полудеете — каза той. — Да стоите всяка вечер затворени като в клетка! Хайде, Рут. Аз отивам да спя.

През нощта сънувах Лорънс. Видях непривлекателното му лице уголемено и грозно. Сутринта се събудих с чувството, че съм болен, сякаш по време на съня си бях претърпял голяма душевна загуба, като че бяха отнели смелостта и бодростта ми. Глупаво беше, че така се разстройвам от брат си. Аз имах нужда от ваканция. Имах нужда да се отпусна. В училището ние живеехме в една от спалните, хранехме се на общата маса и никъде не пътувахме. Аз не преподавам само английски през зимата и лятото, но и работя в канцеларията на директора. Също така при атлетически състезания давах старта със сигналния пистолет. Трябваше да се освободя от тези и други безпокойства, затова реших да избягвам брат си. Рано тази сутрин с Хелън и децата отидохме на екскурзия с лодка. Върнахме се чак за вечеря. Следния ден си направихме пикник. После трябваше да прескоча за един ден до Ню Йорк и когато се върнах, дойде времето за маскения бал в Морския клуб. Лорънс не пожела да присъства, а това беше забава, на която винаги съм прекарвал чудесно.

Тази година в поканите се казваше, че всеки може да се облече, както пожелае. След няколко разговора ние с Хелън определихме костюмите си. Тя каза, че най-й се иска да бъде отново младоженка, и реши да облече сватбената си рокля. Аз одобрих избора й — искрен, лекомислен и евтин. Това повлия и на мене — реших да облека стария си футболен екип. На мама й хрумна да се докара като Джени Линд^[4] — в килера висеше една стара рокля а ла Джени Линд. Останалите си поръчаха костюми под наем, които аз донесох от Ню Йорк. Лорънс и Рут не се включиха в приготовленията.

Хелън беше в комисията по танците и почти целия петък се занимаваше с украсата на клуба. Диана, Чади и аз се разходихме с лодката. Напоследък често посещавах Манхасет и добре познавах обратния курс с бензиновата моторница, чийто ламаринен покрив течеше. При връщането беше много приятно да държим носа на лодката насочен към шпила на една бяла селска черква и да открием, че крайбрежните води са зелени и бистри. В края на плаването спряхме в клуба, за да приберем Хелън. Комисията се помъчила да придаде на балната зала вид на подводница и Хелън бе много щастлива, че бяха успели да постигнат илюзията, че се намираме в подводница. Поехме с колата за Лодс Хед. Следобедът бе прекрасен,

но по пътя за в къщи долавяхме мириса на източния вятър, черния вятър, както би казал Лорънс, да се носи откъм морето.

Жена ми Хелън е на трийсет и осем години и косата ѝ щеше да бъде побеляла, ако не си я боядисваше. Боядисваше я в ненатрапчиво бледорус цвят и мисля, че това ѝ приличаше. Докато тя се обличаше, приготвих коктейлите, занесох една чаша горе и я видях за първи път след женитбата в сватбената ѝ рокля. Не си струва да казвам, че сега тя изглеждаше по-красива, отколкото на сватбения ден, но навярно защото бях по-стар и чувствата ми по-дълбоки и защото тази вечер на лицето ѝ бяха изписани и младостта, и старостта, и нейната преданост към някогашната млада жена, и позициите, които благосклонно бе отстъпила с годините, аз почувствах, че никога не съм бил така дълбоко развълнуван. Вече бях навлякъл спортния екип и теглото му, тежестта на панталоните, защитните кори на раменете ме бяха преобразили, като че ли с обличането на тези стари дрехи се бях освободил от грижите и неприятностите на живота си. Имах чувството, че и двамата сме се върнали в годините преди брака, в годините преди войната.

Преди бала семейство Колард даде голяма вечеря. Отидохме всички, с изключение на Лорънс и Рут. Към девет и половина се отправихме през мъглата към клуба. Оркестърът свиреше валс. Докато давах шлифера си на гардероба, някой ме потупа по гърба. Беше Чъки Юинг и, смешно, той също се бе издокарал с футболния си екип. И на двамата това ни се видя страшно комично. Вървахме към дансинга и се заливахме от смях. Спрях на вратата, за да огледам салона. Всичко беше много красиво. Комисията бе окачила рибарски мрежи по стените, а също и горе на високия таван. От мрежите на тавана висяха разноцветни балони. Светлината беше мека и дискретна и хората, наши приятели и съседи, танцуваха в нежната светлина под звуците на „Три часа сутринта“ и сякаш допълваха живописната картина. Тогава забелязах няколко жени, облечени в бяло, и се досетих, че и те като Хелън са се пременили със сватбените си рокли. Край мене минаха в танца Петси Хюит, мисис Гиър и момичето Лакланд, облечени като булки. На мястото, където стояхме с Чъки, дойде Пеп Талкот. Той беше облечен като Хенри VIII, но ни каза, че близнаците Ауербах, Хенри Барет и Дуайт Макгрегър са също маскирани като футболисти, че при последното преброяване на дансинга са се оказали десет младоженки.

Това съвпадение, това смешно съвпадение караше всички да се смеят и превърна забавата в една от най-веселите в историята на клуба. Отначало си помислих, че жените са се наговорили помежду си да облекат сватбените си рокли, но тия, с които танцувах, ми казаха, че е съвпадение, а и съм сигурен, че Хелън и аз взехме решението сами.

За мене всичко вървеше гладко до малко преди полунощ. Забелязах Рут в края на дансинга. В дълга червена рокля, съвсем неподходяща. Изцяло в противоречие с духа на забавата. Танцувах с нея, но никой не пожела да ми я отнеме. Нямах никакво намерение да танцувам цяла нощ с нея, затова я попитах къде е Лорънс. Каза, че е отвън на пристанището. Оставих я на бара и отидох да доведа Лорънс.

Мъглата от изток беше гъста и влажна. Той стоеше сам на пристана. Не бе си дал труд да се облече поне като рибар или моряк. Видът му беше особено мрачен. Мъглата се носеше наоколо като студен дим. Искаше ми се нощта да е ясна, защото на мъглата сякаш й беше приятно да си играе в мизантропските ръце на брат ми. Знаех, че шамандурите — скърцането и камбаните, които чувахме — му звучат като получовешки, полусподавени стонове, макар че всеки моряк разбира, че те са необходими и надеждни съоръжения. Знаех също, че за него сирената на фара означава единствено заблудени кораби и нещастия. Той бе в състояние да каже нещо злобно и за игривата танцова музика.

— Хайде, Тифти — казах аз. — Влез вътре да танцуваш с жена си или й намери кавалери.

— Защо? — сопна се той. — Защо? — И отиде до прозореца, за да надзърне в салона. — Виж ги — каза той, — виж какво правят...

Чъки Юинг държеше един балон и се мъчеше да организира в средата на залата нещо като футболен мач. Останалите танцуваха самба. Лорънс гледаше с онази студенина, с която бе гледал овехтелите дъски на къщата, сякаш виждаше в забавлението някакво кощунство и злоупотреба с времето. Като че ли желанието ни да бъдем младоженки и футболисти означаваше, че щом веднъж светлините на младостта са угаснали в нас и лишени от вяра и принципи, не можем да намерим други светлини, ние сме станали глупави и нещастни. Обстоятелството, че мислеше така за всички тези мили, щастливи и щедри хора, ме изпълни с гняв, накара ме да изпитам прекомерно отвращение и срам от него, защото е мой брат и носи същото име —

Померой. Сграбчих го през раменете и се опитах да го вкарам вътре, но той се отскубна.

Върнах се навреме за тържествения финален марш. После раздадоха наградите за най-добрите костюми и свалиха балоните. Вътре беше задушно и някой отвори големите врати към пристанището. Източният вятър нахлу в залата и отнесе към морето повечето балони. Чъки Юинг се втурна след балоните и когато ги видя да прелитат над пристана и да кацат върху водата, свали футболния си екип и скочи в морето. Последва го Ерик Ауербах, същото направи Лу Филипс, скочих и аз. Досещате се какво става на подобни забави след полунощ, когато хората започнат да скачат във водата. Спасихме повечето балони, изсушихме се и продължихме да танцуваме. Върнахме се в къщи едва на сутринта.

На другия ден беше празникът на цветята. Мама, Хелън и Одет имаха билети. Обядвахме набързо и Чади откара жените и децата на празника. Аз поспах и в средата на следобед взех едни бански гащета и кърпа за лице и на излизане видях Рут да пере в пералното помещение. Не знам защо, но тя винаги върши повече работа от другите — все пере, глади и кърпи дрехи. Може би като млада така са я научили да прекарва времето си или това е някаква изкупителна страст. Тя търка дъските и глади с екзалтацията на грешница, макар че не знам в какво се състои вината ѝ. В пералнята бяха и децата. Предложих да ги заведа на плажа, но те отказаха.

Беше краят на август и дивите лози, които растяха в изобилие по целия остров, придаваха на вятъра дъх на вино. В края на пътеката имаше горичка от бодлива зеленина, над нея започваха дюните, където не растеше нищо друго, освен дива трева. Чувах вълните и си спомнях как Чади и аз разговаряхме потайно за морето. Като млади ние се заричахме, че никога няма да живеем на запад, защото ще ни липсва морето. „Тук е чудесно — казвахме любезно ние, когато гостувахме на хора в планините, — но на нас ни липсва Атлантикът.“ Гледахме снизходително жителите на Айова и Колорадо, които бяха чужди на това откровение, и презирахме Тихия океан. Сега чувах вълните, които се разбиваха тежко, с грохот и гръм, и това ме радваше, както ме бе радвало някога в младостта ми. Те сякаш имаха някаква особена

освобождаваща сила и бяха прочистили съзнанието ми между другото и от окаения образ на Рут в пералнята.

Но на плажа беше и Лорънс. Ей там отсреща. Влязох в морето, без да му се обадя. Водата беше студена и когато излязох, си облякох ризата. Казах му, че отивам до Танърс Пойнт и той реши да тръгне с мене. Мъчех се да вървя наравно с него. Нямахме по-дълги крака, но винаги обичаше да върви малко по-напред от спътника си. Гледах отзад наведената му глава и рамене и се чудех какво ли мисли за пейзажа.

Зад дюните и скалите имаше поляни, които вече губеха зеления си цвят, ставаха кафяви и после жълти. Поляните се използваша за паша на овцете и Лорънс сигурно щеше да забележи ерозията на почвата и че овцете ускоряват този процес. Отвъд поляните имаше няколко крайбрежни ферми с квадратни и приятни сгради, но Лорънс навярно щеше да посочи горчивата участ на островния фермер. От другата ни страна започваше откритото море. Винаги казвахме на гостите си, че някъде там, на изток, лежи брегът на Португалия. За Лорънс беше нужна само една крачка, за да премине от Португалия към тиранията в Испания. Вълните се разбиваха и сякаш викаха „ура, ура, ура“. Предполагам, че на Лорънс те нашепваха: „Vale, vale^[5].“

Плажът беше огромен, изключително чист, девствен. Като пейзаж от Луната. Прибойт бе сплъстил пясъка и по него лесно се ходеше. Всичко на брега беше многократно измито от вълните. Там имаше шип от раковина, една метла, счупена бутилка и парче от керемидата, до такава степен смлени от вълните, че едва се разпознаваха. Мисля, че при Лорънсовата мрачна нагласа на съзнанието — той държеше главата си наведена — погледът му не можеше да не шари от една счупена вещ на друга. Компанията на неговия песимизъм започна да ме вбесява. Аз го настигнах и сложих ръка на рамото му.

— Това е най-нормален летен ден, Тифти — казах аз. — Най-нормален. Какво ти е? Не ти ли харесва тук?

— Не ми харесва — каза той равнодушно, без да вдигне очи. — Ще продам моя дял от къщата на Чади. Аз и не очаквах да прекарам добре. Дойдох само да ви кажа сбогом.

Оставих го пак да избърза. Вървах след него, гледах раменете му и си мислех за това колко пъти бе казал сбогом. Когато татко се удави, той отиде в черквата и му каза сбогом. Три години по-късно реши, че

мама е лекомислена, и отново каза сбогом. Като първокурсник в колежа живееше в една стая с най-добрия си приятел. Но момчето пиеше и в началото на пролетния семестър Лорънс смени съквартиранта си и каза сбогом на своя приятел. След втората година в колежа той откри, че атмосферата е потискаща и каза сбогом на „Йейл“. Постъпи в „Колумбия“ и там завърши право, но реши, че неговият първи работодател е нечестен човек, и след шест месеца му каза сбогом и загуби хубавата служба. Ожени се за Рут в кметството и каза сбогом на протестантската епископална черква. Отидоха да живеят в една странична улица на Тъкахо и той каза сбогом на дребната буржоазия. През 1938 година замина за Вашингтон като адвокат при правителството и каза сбогом на частната си практика, но след осем месеца, прекарани във Вашингтон, Лорънс реши, че Рузвелтовата администрация е сантиментална, и каза сбогом и на нея. Заселиха се в едно предградие на Чикаго, където той последователно каза сбогом на съседите си заради тяхното пиянство, грубост и тъпота. Каза сбогом на Чикаго и отиде в Канзас. Каза сбогом на Канзас и отиде в Кливланд. Сега вече е казал сбогом и на Кливланд, за да се придвижи на изток, да спре в Лодс Хед и да каже сбогом на морето.

Това беше тъжно, фантастично и тесногърдо. Характерът му не търпеше дори елементарна гъвкавост. Искан да му помогна.

— Освободи се — казах аз. — Освободи се, Тифти.

— От какво да се освободя?

— От своята мрачност. Освободи се. Това е най-нормален летен ден. Проваляш и своето, и нашето добро прекарване. Ние се нуждаем от почивка, Тифти. Аз например. И всички други. Ти изопна нервите ми. Направи всичко неприятно. Имам само две седмици в годината. Две. Искан да ги прекарам добре. Същото искат и останалите. Ние се нуждаем от почивка. Ти си въобразяваш, че твоят песимизъм е преимущество, но той не е нищо друго освен нежелание да се видят реалните неща.

— И какви са те? — попита той. — Диана е повърхностна и с леко поведение, такава е и Одет. Мама е алкохоличка и ако не си сложи юзда, след година-две ще отиде в болница. Чади е нечестен. Такъв си е бил винаги.

Изглежда ме и после добави като нещо, което току-що му е хрумнало:

— А ти си глупак!

— А ти си мрачно куче — казах му аз. — Мрачно куче.

— Не си навирай дебелията мутра в лицето ми — извика той и си тръгна.

Тогава аз взех един корен, приближих се към него откъм гърба (никога по-рано не бях удрял човек отзад), завъртях корена, натежал във водата, и го стоварих върху главата на брат си. Ударът го повали на колене и аз видях как бликна кръв и косата му започна да потъмнява. В същото време пожелах той да е мъртъв — мъртъв, но не и погребан, а само готов за погребение. Не исках да ме лишат от тържествената церемония на изнасянето му, на премахването му от моето съзнание. Представих си и останалите — Чади, мама, Диана и Хелън, опечалени в къщата на Белвидиър Стрийт, съборена преди двайсет години, как посрещат на вратата гости и роднини и отвърщат на техните изискани съболезнования с изискана скръб. Нищо благопристойно не липсваше, така че и да бях го убил на плажа, всеки щеше да почувства преди края на досадната церемония, че той вече е навлязъл в зимата на своя живот, че това е законът на природата, красив закон, и че Тифти трябва да бъде погребан в студената, в студената земя.

Той беше все още на колене. Огледах се наоколо. Никой не беше ни видял. Голият плаж като късче от Луната изчезваше в безкрайността. Една вълна се разля и се стрелна към мястото, където беше коленичил. Аз и сега бих го довършил, но в мене действаха двама души — убиецът и добрият самарянин. С остър рев една бяла вълна го достигна, обгради го, закипя в раменете му и аз го хванах, за да не го повлече назад. После го изтеглих на по-високо място. Кръвта бе наквасила цялата му коса и тя изглеждаше черна. Свалих ризата си и я скъсах, за да превържа главата му. Той беше в съзнание и раната не ми се видя страшна. Не каза нищо. Нито пък аз. Така го и оставих.

Повървах по плажа и се обърнах да го видя. Мислех вече и за собствената си кожа. Той се бе изправил и стоеше твърдо на крака. Беше още светло, но вятърът къдреше вълните и пръските им се носеха към брега като лека мъгла. Вече се бях отдалечил и едва различавах тъмната му фигура. Соленият въздух тежеше и застилаше целия бряг. Обърнах гръб и когато наближих къщата, пак се окъпах. Това правех след всяка среща с Лорънс. Прибрах се и легнах на терасата. Другите също се върнаха. Чувах как мама се възмущава от цветните фигури,

спечелили наградите. Ние нищо не бяхме спечелили. После, както ставаше по това време, къщата утихна. Децата отидоха в кухнята да вечерят, а останалите се къпеха горе. След малко Чади се зае с приготвянето на коктейлите и разговорът за журито на изложбата се поднови. Изведнъж майка ми извика:

— Тифти, Тифти! О, Тифти!

Той стоеше на вратата ни жив, ни умрял. Махнал бе кървавата превръзка и я държеше в ръката си.

— Това направи брат ми — каза той. — Направи го брат ми. Удари ме на плажа с нещо като камък.

Гласът му жално секна. Мислех, че ще заплаче. Никой не проговори.

— Къде е Рут? — извика той. — Къде е Рут? Къде, по дяволите, е Рут! Трябва да почне да стяга багажа. Нямам повече време за губене. Чакат ме важни дела. Важни дела. — И заизкачва стълбите.

Заминаха си на другия ден с корабчето в шест часа. Само мама стана да им каже сбогом. Друг никой не слезе. Представям си сцената. Матриархът и синчето. Гледат се с изумление, което няма нищо общо с любовта. Чух гласовете на децата и шума на колата. Застанах на прозореца. Каква сутрин! Господи, каква сутрин! Духаше северен вятър. Въздухът беше прозрачен. От ранната топлина розите в градината ухаеха на ягодово сладко. Докато се обличах, от пристанището долетя писъкът на корабната сирена. Първо веднъж и после още два пъти продължително. Зърнах добрите хора, разположили се на палубата, как пият кафе в картонени чашки, а Лорънс, застанал на носа, викаше към морето: „Таласа, таласа^[6].“ В същото време нещастните му дечица, прегърнати от майка им, се любуваха на безкрайните простори.

Шамандурите ще зазвънят печално в чест на Лорънс и само благодатната светлина на тази ясна утрин ще те възпре да не вдигнеш ръце за проклятие, а Лорънс ще се вира в черното море отвъд борда и сигурно ще си мисли за дъното — черно и странно, където лежеше баща ни.

Как да постъпиш с такъв човек? Как да постъпиш? Как да разпознаеш очите му в тълпата, преди да си открил пъпчивата му буза

и треперещата му ръка? Как да го научиш да реагира на неизмеримото величие на народа, на суровата красота на живота? Как да го накараш да бръкне с пръст в жестоките истини, пред които страхът и ужасът са безсилни? Тази сутрин морето имаше тъмен цвят. Сестра ми и жена ми се къпеа — Диана и Хелън. Разпознах главите им във водата — едната черна, другата златиста. Видях ги да излизат голи, хубави, изящни и без никакво стеснение.

Гледах как голите жени излизат от морето.

---

[1] *Котън Мадър* (1663–1728) — американски духовник и писател. — Б.пр. ↑

[2] *Касиопея* — съзвездие на Северното небе. — Б.пр. ↑

[3] *Кифиус* — етиопски цар. — Б.пр. ↑

[4] *Джени Линд* (1820–1887) — известна шведска певица. — Б.пр. ↑

[5] *Сбогом, сбогом* (лат.) — Б.пр. ↑

[6] *Таласа* (гр.) — море. — Б.пр. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.